

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Власенко В. М. (Суми), канд. іст. наук;
Дегтярьов С. І. (Суми), канд. іст. наук;
Король С. М. (Суми), канд. політ. наук;
Куліш А. М. (Суми), д-р юрид. наук;
Лобко Н. В. (Суми), канд. іст. наук;
Нестеренко В. А. (Суми), канд. іст. наук;
Піскун В. М. (Київ), д-р іст. наук;
Рамач Я. (Нові Сад, Сербія), д-р іст. наук;
Семенов В. М. (Суми), канд. наук з держ. упр.;
Теліженко Л. В. (Суми), д-р філософ. наук.

Видання рекомендоване до друку рішенням вченої ради
юридичного факультету Сумського державного університету
(протокол № 8 від 02.04.2015 р.)

Суспільно-політичні процеси на українських землях: історія, проблеми, перспективи : зб. матер. III Всеукр. наук.-практ. конф. : у 2 част. (Суми, 17 квітня 2015 р.) / ред. колегія : В. М. Власенко, С. І. Дегтярьов, С. М. Король та ін. – Суми : Сумський державний університет, 2015. – Ч. 1. – 116 с.

До збірника увійшли наукові статті та повідомлення викладачів, студентів, учених та аспірантів ВНЗ і наукових установ, виголошені в рамках III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Суспільно-політичні процеси на українських землях: історія, проблеми, перспективи» (Посвідчення УкрІНТЕІ № 758 від 12 грудня 2014 р.), присвяченої актуальним питанням суспільно-гуманітарних наук.

ДО ПИТАННЯ ПАРТІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ М.І.МІХНОВСЬКОГО НА ПОЧАТКУ ХХ ст.

Необхідність створення українських політичних партій на початку ХХ ст. відчувалася дуже гостро. Поставала потреба формування нової політичної партії, яка б стояла на самостійницьких засадах. З ініціативи М.І.Міхновського виникає Українська Народна Партія. Головним завданням політичної організації М.І.Міхновський вбачав в об'єднанні усіх, *«кого визискують і кривдять»*. До цих верств політичний діяч відносив робітників, селян, ремісників, представників інтелігентних фахів, хліборобів. Залишаючись на самостійницьких засадах, які мали б змогу задовольнити інтереси не тільки українського народу, а й інші нації, М.І.Міхновський ставить на меті такі головні завдання Української Народної Партії:

«1. Просвітити, освідомити українців-робітників і селян-хліборобів з боку розуміння їх національних і класових інтересів.

2. Зорганізувати освічений і свідомий своїх інтересів український пролетаріат у Всеукраїнський союз Українців-робітників.

3. Зорганізувати так само Українців-хліборобів у Всеукраїнський союз хліборобів-Українців» [1, с. 20].

М.І.Міхновський щиро вірить у непоборну спільну силу об'єднаних національною ідеєю українців, які триматимуть політичну владу в Україні. Українські робітники, на думку М.І.Міхновського, мають скласти свою незалежну організацію, діяльність якої не підлягала б обмеженню чи будь-якому контролю з боку російських. У період підйому національного руху вони мають стати більш свідомими, на зразок сусідніх культурних народів (Чехія, Польща, Франція). Селяни мають захищати свої національні права та інтереси, шляхом націоналізації землі, адже *«на ряду з невеликим числом земельних магнатів, що потопають в розкошах, живуть мільйони безземельного люду, які вирождаються від нелюдської праці...»* [1, с. 29].

Проте це питання суперечливе, адже націоналізація землі можлива лише за умови вільної нації, а не пригнобленої чи підвладної. *«Україна наша колись була окремим царством і управляли нею наші українці-гетьмани, але руські царі хитрощами, а опісля й силою приєднали до свого царства нашу Україну, щоб мати більше доходів й тепер беруть наших синів, братів-українців в москалі...»* [2, арк. 95-96].

Закликаючи програмним документом УНП до активних дій український народ, М.І.Міхновський робить акценти на головні гасла своєї політичної діяльності: *«Хай живе самостійна, ні від кого незалежна Україна»* [3, с. 33].

Велику увагу М.І.Міхновський приділяє культурній і просвітній діяльності, адже неосвічений народ, *«що не має власної школи, натурально мусить бути темний, некультурний; він складає низші класи і таким чином сходить на службову ролю іншим народам, більш культурним, виконує рабські обов'язки до останніх»* [1, с. 43].

Українській освіті М.І.Міхновський, небезпідставно, надає величезного значення, адже освічений, соціалізований, політично грамотний український народ розвине свою національну ідею та свідомість, яку він втратив за часів панування Російського Уряду, відновить змогу управляти своїм духовним життям.

Судова система в Україні має бути незалежна від Російської влади, адже тільки за цих умов *«закони вироблятимуть рівно справедливо для усіх, що оселяють Україну»* [1, с. 48].

«Адміністрація на Україні поставляється цілком по волі народу українського. Адміністрація мусить бути виборна. Поліція в руках українських громад, себ-то виборних українських інституцій. Мова в адміністративних установах на Україні – українська, хоч і інші нації не мусять бути позбавлені права звертатись до уряду на Україні в рідній мові» [1, с. 49].

Щодо релігійного питання, то Українська Народна Партія вважала за потрібне відокремити церкву від держави, церковними справами мали б опікуватися церковні громади, Собор не мав би жодної адміністративної влади.

Прикметно, що УНП не відмовилася від антивоєнної агітації (мається на увазі російсько-японська війна). Характер листівки, яка датована 1904 роком, дозволяє припустити, що її автор – саме М.І.Міхновський: *«Москалі, відібравши в нас волю, посилають нас, своїх рабів, одбирати волю в чужих народів і кидати ті народи під ноги московського царя. Яка зневага, яке підле обморочування... Коли має наша кров пролитися, то пролиймо її за нашу волю, за наше визволення з неволі. Скиньмо з себе ярмо московське, плюньмо на розпутного, ледачого царя російського, що вміє заступатись тільки за своїх панів та дерти з нас гроші... Ми маємо право з України вигнати чужинців москалів..., бо буде пізно!»* [4, с. 73-74].

За ініціативи М.І.Міхновського у складі УНП (партії національної направленості) утворюється воєнізована організація *«Оборона України»*, яка мала на меті відігравати не останню

роль та брати участь у майбутніх можливих національних повстаннях. Проте слід зауважити, що діяльність цієї організації носила цілком мирний характер.

За роки існування УНП М.І.Міхновський проявив себе не лише як активний громадсько-політичний діяч. Його статті, брошури мали велике значення для пробудження національно-визвольного руху українського народу, а саме: *«Десять заповідей УНП»*, *«Робітницька справа у програмі УНП»*, *«Справа української інтелігенції»*, *«Робітницьке свято Першого травня»*, в яких політичний діяч обґрунтовує права українців, характеризує політичні, соціальні, економічні, культурні умови їх існування, зосереджує увагу на ролі інтелектуальної еліти у визвольному русі, значенні національної свідомості у долі української нації. Не завжди його програми і заклики були толерантними, тому не дивно, що у М.І.Міхновського було чимало політичних противників та критиків. Проте жоден його опонент не мав чіткої відповіді на поставлені у програмних документах питання, як то *«...Яким правом російське царське правительство поводить ся з нами на власній території, наче зі своїми рабами..? Через що навіть в церкві панує мова наших гнобителів? Чи має право царське правительство взагалі видавати для нас закони, універсали чи адміністраційні засади?»* [5, с. 136].

Створивши Українську Народну Партію, політичний діяч прагнув завадити послідовній асиміляції українського народу, перешкодити знищенню його мови, культури, традицій. На жаль, підтримки з боку інших політичних партій чи сил, які могли б допомогти втілити в життя ідеологічні засади М.І.Міхновського, який не відмовився від ідеї самостійності України, не знайшлося.

---

1. Самостійна Україна: Збірник програм українських політичних партій початку ХХ століття (Упорядник, автор передмови і приміток Олександр Федьков. – Тернопіль: Редакційно-видавничий відділ управління по пресі, 1991 – 82 с.

2. ДАРФ, ф. 102, оп. 1902, спр. 369, ч.6, арк. 95-96.

3. Жук А. Моя журналістична діяльність: Бібліографічно-біографічні замітки // Український самостійник. – Липень-серпень. – 1960. – №35-36.

4. Молода Україна. – 1900. – Ч. 9-10.

5. Турченко Ф. Микола Міхновський: Життя і Слово. – К.: Генеза, 2006. – 320 с.: іл.